

Ks. Tomasz Herc¹

Udział w liturgii i codzienne życie chrześcijanina jako wyraz rozumnej służby Bożej

Wstęp

Wzorem życia oddanego w posłuszeństwie woli Ojca jest Jezus Chrystus. Liturgia mówi, że On sam stał się Kapłanem, Ołtarzem i Barankiem ofiarnym (zob. *Prefacja wielkanocna nr 24*). Całym swoim życiem składał Bogu Ojcu ofiarę uwielbienia i prześlągania. Kulminacyjnym momentem tej ofiary była Jego męka, śmierć i zmartwychwstanie, które w przeddzień męki zawarł w sakramentalnym obrzędzie Mszy Świętej, pozostawiając go Kościołowi jako Pamiątkę i wzór dla życia Jego członków. Przez chrzest zostajemy włączeni w Chrystusa i stajemy się członkami Jego Kościoła. Uzdalnia nas to do uczestnictwa w liturgii i zobowiązuje do składania wraz z Jezusem ofiary czci i miłości Bogu Ojcu. I nie chodzi tu tylko o świadomy i owocny udział we Mszy Świętej. Jak połączyć codzienne życie chrześcijańskie, realizację własnego powołania i uczynić z niego wyraz rozumnej służby Bożej? Próbą odpowiedzi na to pytanie jest poniższy artykuł.

1. Podstawy biblijne

Patrząc na życie chrześcijańskie z perspektywy chrystologicznej, widać wyraźnie jego wymiar ofiarniczy, polegający na najdoskonalszej miłości Ojca, a w Nim braci. Szczególne znaczenie mają tutaj słowa św. Pawła z Listu do Rzymian: „A zatem proszę was, bracia, przez miłosierdzie Boże, abyście dali ciała swoje na ofiarę żywą, świętą, Bogu przyjemną, jako wyraz waszej rozumnej służby Bożej. Nie bierzcie więc wzoru z tego świata, lecz przemieniajcie się przez odnawianie umysłu, abyście umieli rozpoznać, jaka jest wola Boża: co jest dobre, co Bogu przyjemne i co doskonałe” (Rz 12,1-2). Św. Paweł zachęca w tym fragmencie do całkowitego oddania się Bogu na wzór ofiary. W postawie chrześcijanina ma być dostrzegalna gotowość poświęcenia się Bogu w każdej chwili i bez reszty². Autor Listu do Rzymian nie zna jeszcze pojęcia ofiary duchowej,

¹ Doktor teologii w zakresie teologii pastoralnej. Asystent w Katedrze Teologii Liturgii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Zainteresowania badawcze: teologia Eucharystii, ofiarniczy wymiar Eucharystii w nauczaniu Kościoła po Soborze Watykańskim II, relacja Ofiary i uczyty w Eucharystii. Adres email: ksherc@wp.pl

² Por. K. Romaniuk, *List do Rzymian. Wstęp – przekład z oryginału. Komentarz, Poznań – Warszawa 1978*, s. 238.

dlatego ma to być ofiara na wzór ofiar Starego Testamentu: żywa, święta i Bogu przyjemna. Wszystkie ofiary Starego Przymierza musiały być żywe a ich istotą było unicestwienie w trakcie oddawania się Bogu. Była ona niszczone bądź pozbawiana życia dla Boga. Musiała być darem najdoskonalszym, a pomimo to nigdy nie była godna samego Boga. Stary Testament drobiazgowo opisuje cechy ofiar składanych Bogu, a dokładne zachowanie przepisów pozwalało przypuszczać, że ofiara będzie przyjęta i miła Bogu³.

Św. Paweł ponadto wyraźnie podkreśla konieczność oddania się chrześcijanina Bogu w każdej chwili swego życia, co winno być całkowite, bez reszty. Ciało człowieka, które ma być wydane na ofiarę, oznacza całą jego doczesną, ziemską egzystencję. Warunkiem i wymogiem starotestamentalnych ofiar, które podobały się Bogu było ich zupełne unicestwienie. Żertwa ofiarna musiała być żywa w momencie składania jej na ofiarę oraz święta, czyli szczerze oddana Bogu. Św. Paweł, który zachęca do składania siebie w ofierze, do oddania Bogu własnego ciała, a więc całego życia, wprowadza pojęcie nowej ofiary nazywanej rozumnym kultem (*logike latreia*) przekraczającym całkowicie wymogi starotestamentalnego kultu ofiarnego. Znaczenie tego terminu należy odczytać jako rozumne traktowanie własnego ciała, świadome w odróżnieniu od zrutynizowanego traktowania relacji z Bogiem, czy wreszcie wzbudzanie w sobie najlepszych pragnień, które towarzyszą zbawczym czynkom chrześcijanina. Wydaje się, że najpełniejszą interpretacją jest odniesienie się do samej rozumności człowieka, który świadomie składa Bogu w ofierze całego siebie, w odróżnieniu od dotychczasowych ofiar starotestamentalnych z płodów ziemi czy nierozumnych zwierząt⁴.

Nowość kultu, owa rozumna służba Boża, jest dziełem Chrystusa, który dobrowolnie oddaje całe swoje życie Ojcu, dając przykład wszystkim chrześcijanom, co znaczy składać Bogu ofiary. Powołując się na Proroka Izajasza (zob. Iz 29, 13), Chrystus mówi o istocie rozumnej służby Bożej: „Ten lud czei Mnie wargami, lecz sercem swym daleko jest ode Mnie” (Mk 7, 6). Ofiara chrześcijanina nie ma zatem nic wspólnego z zewnętrznymi tylko ofiarami Starego Testamentu. Chodzi w niej o całkowite, szczerze i rozumne oddanie się Bogu, pełnienie Jego woli. Ofiara ta ma odpowiadać godności i zdolnościom, jakimi człowiek został obdarowany. Ma być świadomym składaniem Bogu wszystkich swoich myśli, słów, pragnień i czynów⁵. Warunkiem *logike latreia* jest rozpoznanie woli Boga, które jest możliwe tylko dzięki przemianie wnętrza przez „odnawianie umysłu” (Rz 12, 2). Działanie to dotyczy duchowego wnętrza

³ Por. A. Jankowski, K. Romaniuk, L. Stachowiak, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, Poznań-Warszawa 1975, s. 681.

⁴ Por. B. Migut, *Eklezjotwórczy charakter Eucharystii jako ofiary*, „Seminare” 23 (2006), s. 19.

⁵ Por. A. Jankowski, K. Romaniuk, L. Stachowiak, *Komentarz praktyczny...*, s. 681-682.

człowieka. Dzięki niemu możliwe jest odnalezienie woli Bożej, która jest najwyższą i ostateczną normą wszelkiego ludzkiego działania. Św. Paweł zachęca, by poświęcić wszystko, odrzucić pokusy tego świata dla jej odnalezienia. Wówczas człowiek może równocześnie stwierdzić, co jest dobre, co Bogu przyjemne i co doskonałe, a czyniąc to co dobre, może być przekonany, że odnalazł wolę Bożą, gdyż wszystkie trzy powyższe wartości są synonimami i wzajemnie się warunkują⁶. Kto chce uczestniczyć w ofierze Chrystusa, w sakramentalnej liturgii, która uobecnia i uwspółcześnia tę ofiarę musi być gotów przyjąć wymagania woli Bożej, zgodzić się, by ona się wypełniała w codzienności⁷. Do idei *logike latreia* w odniesieniu do życia chrześcijańskiego nawiązuje Benedykt XVI.

Dla jeszcze pełniejszego obrazu powyższych kwestii należy powiązać znaczenie rozumnej służby Bożej z ideą kapłaństwa powszechnego wiernych i zinterpretować je wspólnie na podstawie Pierwszego Listu św. Piotra Apostoła (1 P 2, 1-10). W 1 P 2, 9 św. Piotr, odwołując się do obietnicy „wy będziecie Mi królestwem kapłanów i ludem świętym” (Wj 19, 6), nazywa chrześcijan „królewskim kapłaństwem”, podkreślając aktualny stan wspólnoty wierzących. Dzięki więzi z Chrystusem przez wiarę człowiek nie musi już zasługiwać na kapłańską godność poprzez spełnianie wymagań prawa. Niedostatki w zachowaniu przepisów starotestamentowych nie są przeszkodą do udziału w nowym kapłaństwie. Każdy, kto uwierzył w Chrystusa, i został w Niego włączony przez sakrament chrztu, staje się uczestnikiem kultowych funkcji niezależnie od tego, czy wcześniej uczestniczył w Przymierzu przypieczętowanym prawem czy też nie. Jak kapłaństwo Chrystusa polegało na posłuszeństwie Ojcu i doskonałym wypełnieniu Jego woli, tak kapłaństwo chrześcijan staje się wypełnieniem woli Bożej w ich życiu⁸.

Oznacza to, że moc kapłaństwa powszechnego wierzących wypływa od samego Chrystusa, ponieważ tylko On sam jest prawdziwym Kapłanem i za Jego sprawą wszyscy otrzymali przystęp do Boga (1P 3, 18). Stąd fundamentalną kwestią dla rozumienia kapłaństwa wierzących jest zarówno bezpośrednia ich więź z Chrystusem, jak i jej trwałość. Każdy chrześcijanin swoje kapłańskie powołanie może spełniać jedynie na podstawie stałego związku z Chrystusem i tylko dzięki Jego pośrednictwu. Autor Listu przedstawia chrześcijan jako kamienie będące budulcem domu Bożego, którego „kamieniem węgielnym”, a więc sensem istnienia i trwania, jest Chrystus. Dokonane przez Niego dzieło zbawienia i założenie Kościoła, w którym jest ono dostępne i przekazywane następnym pokoleniom wierzących, swoją skuteczność osiągnęły dzięki Ofierze całego życia Jezusa złożonej w świątyni samego Boga (por. Dz 7 i Hbr). Tak samó chrześcijanie będący częścią tej wspólnoty, duchowego domu, którego

⁶ Por. K. Romaniuk, *List do Rzymian...*, s. 239-240.

⁷ Por. W. Schenk, *Eucharystia Chrystusa i Kościoła*, Kraków 1982, s. 84.

⁸ Por. S. Hałas, *Pierwszy List św. Piotra. Wstęp. Przekład z oryginału. Komentarz*, Częstochowa 2007, s. 128-129.

fundamentem jest Chrystus, muszą przechodzić drogę Paschy, by osiągnąć kondycję „żywych kamieni” (por. Ef 2, 22). Jasnym staje się, że aby działać na sposób kapłański trzeba być elementem „duchowej świątyni”. Innymi słowy ze względu na realizację świętego kapłaństwa, czyli składania duchowych ofiar, konieczna jest żywa więź z Chrystusem i Kościołem⁹.

Istotnym zadaniem kapłańskiej wspólnoty wierzących i każdego chrześcijanina jest składanie duchowych ofiar. Rozumienie tej rzeczywistości należy powiązać z interpretacją tekstów Listu do Hebrajczyków i *Corpus Paulinum* (m. in.: Hbr 13, 15n; Flp 2, 17 i 4,18; Rz 12, 1-2). W kontekście duchowych ofiar dyskutowana jest relacja tego określenia w stosunku do Eucharystii. Jedni sprowadzają sens duchowych ofiar jedynie do Eucharystii, podczas gdy inni odrzucają taką możliwość, argumentując, że nawet Ofiara Chrystusa ma charakter ściśle egzystencjalny jako poddanie się woli Ojca i nie jest aktem liturgicznym. Prawidłową interpretacją wydaje się umiejętne połączenie obydwu aspektów. Dla chrześcijanina bowiem istotą ofiary jest jej egzystencjalny wymiar, który podlega przemianie dzięki mocy Ducha Świętego i poprzez łączność z Ofiarą Chrystusa¹⁰. Natomiast istotna łączność 1 P 2, 5 z Eucharystią jest jednak konieczna. Nadaje ona bowiem duchowym ofiarom wierzącego wymiaru więzi z Chrystusem i Jego Ofiarą. W interpretacji tego fragmentu Listu św. Piotra należy uwzględnić obydwie aspekty duchowych ofiar składanych przez wiernych: eucharystyczny i egzystencjalny. Życie chrześcijanina ma być kształtowane na wzór misterium paschalnego Chrystusa, a więc ma być nieustannym przechodzeniem ze śmierci do życia, z niewoli do wolności. Duchowe ofiary wiernych mają wiele wspólnego z naśladowaniem Ofiary Chrystusa i dotyczą całego życia chrześcijańskiego. Wszyscy wierzący są wezwani do składania duchowych ofiar. Kościół pierwotny miał głębokie poczucie realnego, a nie tylko duchowego kapłaństwa wszystkich ochrzczonych ze szczególnym nachyleniem ku Eucharystii. Stąd kapłaństwo powszechne należy rozumieć jako pełnoprawne uczestnictwo w Eucharystii każdego chrześcijanina¹¹.

W encyklice *Mediator Dei* odnajdujemy rozdział mówiący, iż liturgia jest kultem zewnętrznym i wewnętrznym jednocześnie i jako taka jest pełnym kultem oddawanym Bogu. Wymiaru zewnętrznego liturgii wymaga natura człowieka, która składa się z duszy i ciała. W liturgii poprzez zewnętrzne znaki i symbole urzeczywistnia się jej wspólnotowy charakter. Kult zewnętrzny ujawnia także jedność Mistycznego Ciała, czyli Kościoła, i stawia je we właściwym świetle. Niemniej głównym aspektem liturgii jest jej pierwiastek wewnętrzny. Stała bliskość z Chrystusem, życie z Nim i całkowite Jemu oddanie się, by w ten sposób w Nim i z Nim oddawać chwałę Ojcu Niebieskiemu, są istotą prawdziwego kultu

⁹ Por. K. Mielcarek, *Kapłaństwo powszechne według 1 P 2,1-10*, w: *Od Melchizedeka do Jezusa Arcykapłana*, red. D. Dziadosz, Lublin 2010, s. 271-275.

¹⁰ Por. S. Hałas, *Pierwszy List św. Piotra...*, s. 148.

¹¹ Por. K. Mielcarek, *Kapłaństwo powszechne...*, s. 276-277.

i rozumnej służby Bożej. Pius XII przypomina, że liturgia domaga się, aby wymiary zewnętrzny i wewnętrzny wzajemnie się przenikały i były ze sobą ściśle zjednoczone. Przeakcentowanie i uznanie tylko zewnętrznej formy uczyniłoby z liturgii pusty i próżny obrzęd. Prawdziwy kult i cześć oddawana Bogu nie polega na samym tylko obrzędzie, zharmonizowanym dobrym śpiewie i teatralnymi gestami. Sam Chrystus domagał się wewnętrznego zaangażowania przystępujących do składania ofiar i piętnował jedynie zewnętrzne spełnianie przepisanych prawem czynności bez wejścia w istotę ofiary (zob. Mk 7, 6)¹². Błędny jest, pisze papież, ujęcie liturgii jako jedynie zewnętrznej, podpadającej pod zmysły części Bożego kultu lub jakiegoś ozdobnego aparatu ceremonii. Równie nieuprawnionym jest pojmowanie jej jedynie jako zbioru praw i przepisów, którymi Kościół ustala urządzenie i porządek świętych obrzędów. Sens rozumnej służby Bożej oddaje papież w słowach: „Wszyscy więc powinni wiedzieć, że nie można godnie uczyć Boga, jeżeli myśl i wola nie wznosi się ku zdobywaniu doskonałości życia, i niech pojmą, że kult oddawany Bogu przez Kościół w zjednoczeniu z Jego Boską Głową jest w najwyższym stopniu skuteczny dla osiągnięcia świętości”¹³.

2. II Sobór Watykański o rozumnej służbie Bożej

Istotę rozumnej służby Bożej w odniesieniu do misterium Eucharystii oddają także dokumenty II Soboru Watykańskiego. Konstytucja o liturgii świętej określa cel ustanowienia Ofiary eucharystycznej jako powierzone Kościołowi utrwalanie Ofiary Krzyża aż do powtórnego przyjścia Chrystusa. Spożywając Ciało i Krew Jezusa podczas paschalnej Uczty, dusze wiernych napelniają się łaską i otrzymują zadatek przyszłej chwały. Ojcowie Soboru zwracają więc uwagę na rolę zewnętrznego i wewnętrznego zaangażowania uczestników świętej liturgii. Nie mogą oni być jedynie obcymi i milczącymi widzami misterium wiary, w którym biorą udział, ale przez obrzędy i modlitwy mają się włączać oraz świadomie, pobożnie i czynnie w nich uczestniczyć. Nade wszystko zadaniem ich jest uczyć się nie tylko przez ręce kapłana, ale wraz z nim ofiarować Bogu niepokalaną Hostię oraz samych siebie składać w ofierze i za pośrednictwem Chrystusa z każdym dniem doskonalić się w zjednoczeniu z Bogiem i wzajemnie we wspólnocie z braćmi¹⁴. *Konstytucja o Kościele* przypomina, że celem Eucharystii jest zjednoczenie wiernych z Chrystusem i między sobą, co z kolei uzdalnia do ofiary z samego siebie¹⁵. Duch Święty udzielony każdemu wiernemu w sakramencie chrztu uzdalnia chrześcijan do składania duchowych ofiar i głoszenia potęgi Bożej. Na

¹² Por. MdD, s. 15-17; por. E. Florkowski, *Istota Mszy św. według encykliki liturgicznej Piusa XII: „Mediator Dei”*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 1 (1948), s. 72-78.

¹³ MdD, s. 17.

¹⁴ Por. KL 47-48.

¹⁵ Por. KK 3.

mocy tego kapłaństwa chrzcielnego każdy uczeń Chrystusa jest wezwany do rozumnej służby Bożej, czyli składania siebie Bogu jako ofiary żywej, świętej i Jemu milej.

Ojcowie soborowi przypominają ponadto, że zarówno kapłaństwo urzędowe, jak i chrzcielne, choć różnią się między sobą istotą, to są uczestnictwem w jedynym kapłaństwie Chrystusa i uzdalniają do składania Bogu ofiar. Kapłan urzędowy działa w zastępstwie Chrystusa, sprawując Ofiarę eucharystyczną i składa ją Bogu w imieniu całego ludu, natomiast wierni świeccy współdziałają w ofiarowaniu Eucharystii. Realizacją ich kapłaństwa i współofiary jest przyjmowanie sakramentów, modlitwa i dziękczynienie, świadectwo życia, zaparcie się siebie oraz czynna miłość¹⁶. Jeszcze w innym miejscu Konstytucja potwierdza tę prawdę, mówiąc, że kapłani sprawują swój urząd przede wszystkim odprawiając Eucharystię *in persona Christi*. Łączą oni wówczas modlitwy wiernych z Ofiarą Tęgo, który jest ich Głową i uobecniają we Mszy Świętej jedyną Ofiarę Nowego Testamentu, czyli samego Chrystusa ofiarującego się raz jeden Ojcu na ofiarę niepokalaną oraz przydzielają owoce tej ofiary¹⁷. Zadaniem kapłana jest budowanie Ciała Mistycznego, Kościoła przez składanie Ofiary eucharystycznej, która ma doprowadzić wszystkich członków do poświęcenia się Bogu i składania Jego imieniu ofiary czystej (zob. Mal 1, 11)¹⁸. Powyższe prawdy potwierdza *Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele*, w którym w odniesieniu do zadań proboszczów przypomina się o celebrowaniu przez nich Ofiary eucharystycznej jako ośrodka i uwieńczenia całego życia powierzonej im wspólnoty chrześcijańskiej. Zadaniem proboszczów jest więc troska o pobożne i częste przyjmowanie sakramentów przez wiernych oraz o świadomy i czynny ich udział w liturgii, a więc o rozumną służbę Bożą¹⁹.

Dekret o posłudze i życiu kapłanów przypomina, że każdy członek Mistycznego Ciała Chrystusa dzięki uczestnictwu w świętym i królewskim kapłaństwie składa Bogu duchowe ofiary przez Jezusa Chrystusa i swoim życiem głosi dzieła Jego potęgi. Prezbiterzy uczestniczą w urzędzie Apostołów i są sługami Jezusa oraz pełnią świętą posługę Ewangelii, aby ofiara ludów była przyjęta i uświęcona w Duchu Świętym. Zwoływany i zgromadzony przez głoszenie Ewangelii lud święty podczas Eucharystii ofiaruje samych siebie jako „ofiary żywą, świętą, miłą Bogu” (Rz 12,1). Przez posługę kapłanów dokonuje się duchowa ofiara wiernych w zjednoczeniu z ofiarą Chrystusa, jedyne Pośrednika. Ofiara ta składana jest bezkrwawo i sakramentalnie w Eucharystii przez ręce kapłanów w imieniu całego Kościoła aż do powtórnego przyjścia Chrystusa²⁰. Wierni włą-

¹⁶ Por. KK 10; por. D. Kwiatkowski, *Udział wiernych w modlitwie eucharystycznej*, w: *Modlitwy eucharystyczne Mszału Rzymskiego. Dzieje - teologia - liturgia*, red. H. Sobeczko, Opole 2005, s. 102.

¹⁷ Por. KK 28.

¹⁸ Por. KK 17.

¹⁹ Por. DB 30.

²⁰ Por. DK 2.

czają się całkowicie w Ciało Chrystusowe przez przyjęcie Eucharystii, w której zawiera się całe dobro duchowe Kościoła, którym jest sam Zbawiciel. To Chrystus właśnie przez swoje Ciało ożywione i ożywiający Duchem Świętym daje życie ludziom i zaprasza do współofiary razem z Nim. Człowiek zdolny jest dzięki Niemu ofiarować Bogu samego siebie, swoją pracę i wszystkie rzeczy stworzone. Sobór przypomina, że szczególnym zadaniem prezbiterów jest nauczyć wiernych składać Bogu Ojcu w Ofierze Mszy boską żertwę i z nią ofiarować swe życie²¹.

W odniesieniu do niechrześcijan *Dekret o działalności misyjnej Kościoła* przypomina katolikom o obowiązku świadczenia o miłości Boga i doprowadzania niewierzących do poznania tej miłości. Po przyjęciu przez nich wiary jako katechumeni powinni być doprowadzani przez Kościół do głębszego poznania istoty życia chrześcijańskiego, którym jest rozumna służba Boża. Poprzez chrześcijańskie wtajemniczenie w katechumenacie mają oni przyjmować nowy styl życia, praktykę obyczajów ewangelicznych i coraz głębiej wchodzić w życie wiary i miłości Ludu Bożego. Wreszcie przez sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego są włączani w Chrystusa i Kościół, by uczestnicząc w liturgii, szczególnie w Eucharystii w sposób świadomy, czynny i pełny, doskonalili się w składaniu Bogu ofiary ze swojego życia²².

3. Nauczanie Jana Pawła II

Soborowa nauka kontynuowana jest w dokumentach posoborowych. O związku Eucharystii z ofiarniczym wymiarem życia chrześcijańskiego pisze papież Jan Paweł II w *Dominicae Cenaе*. Kult eucharystyczny stanowi bowiem duszę całego życia chrześcijańskiego. Wyrazem tego życia jest spełnianie największego przykazania, czyli przykazania miłości Boga i bliźniego. Miłość ta znajduje swoje źródło właśnie w sakramencie Eucharystii nazywanym sakramentem miłości, ponieważ tę miłość oznacza, o niej przypomina, uobecnia i urzeczywistnia ją zarazem. Świadome uczestnictwo w celebracji Eucharystii otwiera człowieka na rzeczywisty wymiar tej miłości, która oznacza wszystko, co Bóg uczynił dla ludzkości poprzez zbawczą Ofiarę swojego Syna. Eucharystia jest niezniszczalnym znakiem tej miłości ofiarnej i świadomego jej uczestnika pobudza do żywej odpowiedzi na ową miłość. We Mszy Świętej, przeżywanej jako współofiara, człowiek poznaje miłość i sam zaczyna miłować. W ten sposób wkracza na drogę miłości i na niej postępuje. Dzięki Eucharystii miłość rodzi się, rozwija, ugruntowuje i umacnia²³. Najistotniejszym elementem chrześcijańskiego powołania jest miłość, którą można rozpoznać we właściwym, rozumnym uczestnictwie w kulcie eucharystycznym. Kult

²¹ Por. DK 5.

²² Por. DM 13-14.

²³ Por. DC 5; por. W. Wołyniec, *Eucharystia w świetle listu pasterskiego Jana Pawła II „Dominicae cenaе”*, „Świdnickie Studia Teologiczne” 2 (2005) nr 2, 109-119.

ten bowiem wypływa z miłości, miłości służy i do miłości prowadzi. Jego owocem jest ściślejsze zjednoczenie z Chrystusem, solidarność z Nim, która rodzi w człowieku pragnienie miłości na wzór ofiarnej miłości samego Boga²⁴.

Oprócz powyższego aspektu nauczania Jana Pawła II na interesujący nas temat analiza jego dokumentów pozwala zwrócić uwagę na bardzo ciekawy wymiar ludzkiej egzystencji, jakim jest bezinteresowny dar z siebie. Stwierdzenie to pojawia się wielokrotnie w jego wypowiedziach i stanowi charakterystyczną cechę rozumienia przez Jana Pawła II ofiarniczego charakteru życia człowieka. Papież, jako uczestnik i gorliwy propagator odnowy Kościoła zaproponowanej przez II Sobór Watykański, sięgnął do *Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym*, w której znajduje się stwierdzenie: „człowiek będąc jedynym na ziemi stworzeniem, którego Bóg chciał dla niego samego, nie może odnaleźć się w pełni inaczej, jak tylko poprzez bezinteresowny dar z siebie samego”²⁵.

Powyższe stwierdzenie posłużyło papieżowi, by przeprowadzić wieloaspektowe rozważania i odnieść te słowa do różnych grup ludzi i sytuacji ich życia. Najbardziej rozwinął on tematykę życia chrześcijanina jako bezinteresownego daru z siebie w stosunku do małżeństwa i rodziny. Już w *Familiaris consortio* Jan Paweł II przypomniał, że całkowity dar z siebie w relacjach małżeńskich musi być znakiem i owocem pełnego oddania osobowego kobiety i mężczyzny, a więc zaangażowania całej osoby we wspomniane relacje. Jedynym „miejszem” owego całkowitego oddania się sobie w całej prawdzie, bez zastrzeżenia możliwości zmiany i odwołania decyzji w przyszłości, jest przymierze małżeńskie zawierane jako sakrament. W rozumieniu papieża „dar z siebie” w pełni realizowany jest w chrześcijańskim małżeństwie, które gwarantuje, że płciowość, poprzez którą małżonkowie oddają się sobie wzajemnie, prowadzi do odpowiedzialnego rodzicielstwa i zrodzenia potomstwa jako owocu tego wzajemnego „daru z siebie”²⁶. W tym też kontekście naucza papież, że małżonkowie, uciekając się do stosowania antykoncepcji, fałszują wartość całkowitego daru z siebie. Antykoncepcja jest bowiem obiektywnie sprzeczna z ideą oddania się pełnego drugiej osobie i fałszuje wewnętrzną prawdę o miłości małżeńskiej powołanej do całkowitego osobowego daru²⁷. Oprócz oficjalnych dokumentów Kościoła wydanych za pontyfikatu Jana Pawła II powyższe nauczanie podejmował on wielokrotnie także w innych publikacjach dotyczących wzajemnych relacji pomiędzy kobietą

²⁴ Por. DC 5.

²⁵ KDK 24.

²⁶ Por. FC 11; por. B. Chyrowicz, *Miłość i cielesność. O jednym z wymiarów spotkania z Bogiem i z ludźmi*, w: *Eucharystia dar Chrystusa dla Kościoła posłanego do świata*, red. J. Nagórny, J. Gocko, Lublin 2006, s. 122-123.

²⁷ Por. FC 32; por. J. Bajda, *Teologia rodziny w Familiaris consortio*, w: *Jan Paweł II Familiaris consortio. Tekst i komentarze*, red. T. Styczeń, Lublin 1987, s. 152-153.

i mężczyzną²⁸. Z powyższego nauczania papieża można wywnioskować, że wymiar ofiarniczy, nazwany darem z siebie, posiada w szczególności sposoby życia małżeńskie i rodzinne. Wzajemne bycie dla siebie i oddawanie się sobie całkowicie wymaga bowiem ducha ofiary, kompromisu i wyrzeczeń. Również w dziedzinie moralności życia seksualnego potrzebne jest ogromne zaufanie małżonków do siebie, które sprawia otwartość na dar potomstwa.

W tym znaczeniu podejmuje także Jan Paweł II tematykę macierzyństwa w Liście apostoelskim o godności i powołaniu kobiety *Mulieris dignitatem* z 15 sierpnia 1988 roku. Macierzyństwo jest owocem małżeńskiego zjednoczenia kobiety i mężczyzny, który urzeczywistnia od strony kobiety szczególny dar z samej siebie. Wzajemne obdarowywanie się w małżeństwie, będące zawsze darem całej osoby, uzdalnia małżonków do otwarcia się na nowe życie i zrodzenie potomstwa. Od samego początku macierzyństwo zawiera w sobie szczególne otwarcie na nową osobę. W otwarciu tym, wyrażającym się w poczęciu i zrodzeniu dziecka, kobieta odnajduje siebie poprzez bezinteresowny dar z siebie²⁹. Oznacza to, że papież nadaje także macierzyństwu szczególne znaczenie, które polega na odkryciu wymiaru ofiarniczego ściśle związanego z powołaniem do małżeństwa. Kobieta i mężczyzna, przeżywając swoje relacje jako dar z siebie, są zdolni do dalszego obdarowywania także w wymiarze rodzicielskim.

Dalej w encyklice *Centesimus annus*, wydanej 1 maja 1991 r., z okazji 100-lecia encykliki *Rerum novarum* Leona XIII, w ciekawym ujęciu podejmuje Jan Paweł II tematykę daru z siebie. Píše on, że człowiek, który nie uznaje wartości osoby w sobie i drugim człowieku, pozbawia siebie możliwości przeżycia własnego człowieczeństwa i nawiązania wspólnoty solidarności i wspólnoty z innymi ludźmi. Papież wskazuje tutaj na aspekt społeczny daru z siebie jako służby na rzecz społeczeństwa i drugiego człowieka. Człowiek staje się sobą poprzez naprawdę wolny dar z siebie samego. Jest zdolny do tego daru jedynie dzięki możliwości transcendencji osoby ludzkiej. Może się oddać czemuś lub komuś, o ile nie jest to abstrakcyjny ideał czy fałszywa utopia. Papież zauważa ponadto, że człowiek, który nie chce wyjść poza samego siebie, nie chce uczynić daru z siebie, staje się wyobcowany i niezdolny do stworzenia autentycznej wspólnoty ludzkiej, której celem ostatecznym jest sam Bóg. To samo dotyczy całych społeczeństw, które propagując konsumpcyjny styl życia, utrudniają realizację owego daru, wyrażającego się poprzez służbę na rzecz innych w celu budowania międzyludzkiej solidarności³⁰.

²⁸ Zob. K. Wojtyła, *Miłość i odpowiedzialność*, Lublin 1960; tenże, *Osoba i czyn*, Lublin 1969; Jan Paweł II, *Mężczyzną i niewiastą stworzył ich*, Lublin 2011.

²⁹ Por. MD 18.

³⁰ Por. CA 41; por. A. Derdziuk, *Eucharystyczny wymiar życia społecznego*, w: *Eucharystia dar Chrystusa dla Kościoła posłanego do świata*, red. J. Nagórny, J. Gocko, Lublin 2006, s. 79.

Wynika stąd, że życie ludzkie i świadomie przeżywane chrześcijaństwo posiada także wymiar ofiarniczy w rozumieniu służby na rzecz innych i całego społeczeństwa. Papież wskazuje na społeczny wymiar życia chrześcijańskiego jako daru z siebie na rzecz innych zarówno jednostek, jak i całego społeczeństwa. W tym kontekście można odczytać również pojęcie pracy u Jana Pawła II. W *Laborem exercens* pisze on o pracy, która uzdalnia człowieka do planowego i celowego działania, a przez to do spełniania siebie³¹. Praca według papieża to działanie we wspólnocie osób³², a jej istotą jest to, że dokonuje jej człowiek dla człowieka³³. Można więc z powyższych wypowiedzi papieża odczytać także pracę jako wymiar daru z siebie na rzecz drugiego człowieka i całego społeczeństwa.

Kolejnym dokumentem, w którym papież porusza znaczenie bezinteresownego daru z siebie jako wyrazu oddania się na służbę Bogu, jest encyklika *Evangelium vitae* na temat wartości i nienaruszalności życia ludzkiego wydana 25 marca 1995 r. Jan Paweł II zwraca w niej uwagę na wielkość i ogromną wartość każdego życia ludzkiego. Jest ono bowiem podstawowym warunkiem, początkowym etapem i integralną częścią całego i niepodzielnego procesu ludzkiej egzystencji. Owa całość ludzkiej egzystencji to także niezasłużony dar Bożego życia wysłużony przez Ofiarę Chrystusa na krzyżu, którego spełnienie dokona się w wieczności. Każde życie ludzkie, nasze osobiste i życie drugiego człowieka, „jest więc rzeczywistością świętą, która została nam powierzona, abyśmy jej strzegli z odpowiedzialnością i doskonalili ją przez miłość i dar z siebie ofiarowany Bogu i braciom”³⁴. Papież zauważa tutaj i wyjaśnia, że każde ludzkie życie jest zadaniem i wezwaniem do tego, by ofiarować je Bogu i ludziom na służbę, by uczynić je bezinteresownym darem z siebie dla innych. Motywem tej odpowiedzialności jest ukierunkowanie na wieczność. Troska o życie doczesne, własne i bliźniego oraz jego doskonalenie tu na ziemi ma uzasadnienie w życiu przyszłym.

Jeszcze inny aspekt daru z siebie, rozumianego jako składanie Bogu rozumnej ofiary ze swojego życia, ukazuje Jan Paweł II w encyklice *Fides et ratio* o relacjach między wiarą a rozumem, wydanej 14 września 1998 r. Papież zauważa, że wiara w porównaniu ze zwykłym poznaniem opartym na dowodach jest rzeczywistością bogatszą o pewien ludzki wymiar. Wiąże się bowiem ona z relacją międzyosobową i angażuje nie tylko własne zdolności poznawcze, ale też zdolność zawierzenia innym ludziom, nawiązania z nimi trwalszej i ściślejszej relacji. Głównym przed-

³¹ Por. LE 6, por. E. Jarmoch, *Nauczanie społeczne Jana Pawła II*, w: *Człowiek darem i tajemnicą w nauczaniu Jana Pawła II*, red. tenże, J. Jaroń, H. Piliś, Siedlce 1999, s. 252-253.

³² Por. LE 10.

³³ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie na 68 Sesji Międzynarodowej Organizacji Pracy, Genewa 15.06.1982*, w: *Dokumenty nauki społecznej Kościoła cz. II*, red. L. Kamińska, Lublin-Rzym 1987, s. 225.

³⁴ EV 2; por. J. Wróbel, *Życie od Boga i dla Boga*, w: *Jan Paweł II Evangelium vitae. Tekst i komentarze*, red. T. Styczeń, J. Nagórny, Lublin 1997, s. 177-179.

miotem poszukiwań w tej międzyosobowej relacji nie są jakieś prawdy abstrakcyjne czy filozoficzne, ale prawda o samej osobie, kim jest, i co ujawnia ze swego wnętrza. Człowiek udoskonala się, nie tylko zdobywając jakąś prawdę ogólną, ale przede wszystkim przez żywą relację z drugim człowiekiem, która wyraża się przez dar z siebie i przez wierność. Ta wierność, która pozwala być darem dla innych i składać siebie w darze, pozwala człowiekowi znaleźć pełnię pewności i bezpieczeństwa. Zatem poznanie oparte na wierze, które zakłada zaufanie między osobami, nie jest pozbawione odniesienia do prawdy. Wierząc, człowiek zawiera prawdzie, którą mu ukazuje inny człowiek³⁵. Jako potwierdzenie powyższych wywodów papież podaje przykład męczenników. W spotkaniu z Chrystusem znaleźli oni prawdę o własnym życiu i nikt nie jest im w stanie tej pewności odebrać, nawet śmierć. Są zdolni do daru z siebie, bo Chrystus dał im nadzieję i upewnił w osobowym spotkaniu – relacji wiary o wiecznym życiu³⁶. Oznacza to, że człowiek jest zdolny do bezinteresownego daru z siebie, do składania swojego życia na ofiarę Bogu, kiedy w relacji międzyosobowej opartej na wierze i intelekcie doświadczy spotkania z Chrystusem, który upewnia o swojej miłości i pozwala jej doświadczyć. Także żywe relacje z drugim człowiekiem i bycie darem dla niego jest szansą odkrycia znaczenia rozumnej służby Bogu jako celu chrześcijańskiej egzystencji.

4. Katechizm Kościoła Katolickiego

Tematyka ofiary duchowej wiernych obecna jest również w nauce *Katechizmu Kościoła katolickiego*, który podkreśla, że wzorem rozumnej służby Bożej jest sam Chrystus wydający się na Ofiarę Odkupienia dla całej ludzkości. Jest to Ofiara Jego posłuszeństwa Ojcu, Ofiara całego Jego życia. W tej perspektywie całe życie Chrystusa należy postrzegać jako misterium Odkupienia i rekapitulacji w Nim jako Głowie³⁷. Jezus w całym swoim życiu ukazuje się jako wzór człowieka i życia ofiarnego, zapraszając swoich uczniów do naśladowania Go. Wszystko, co sam przeżył, było po to, by ludzie wszystkich czasów przez zjednoczenie z Nim mogli sami doświadczyć Bożej miłości. Chodzi o przedłużanie i dopełnianie w sobie i we wspólnocie Kościoła zbawczego dzieła Chrystusa³⁸. Ową Odkupieńczą Ofiarę Jezus rozumie jako pełnienie woli Ojca (J 4, 34). Jest ona wyrazem komunii miłości Jezusa z Ojcem i ożywia całe Jego życie. Sam o sobie Chrystus mówi: „Bo i Syn Człowieczy nie przyszedł, aby Mu służono, lecz żeby służyć i dać swoje życie na okup za wielu” (Mk 10, 45).

³⁵ Por. FR 32; por. M. A. Krąpiec, *Czytając encyklikę Fides et ratio. Rozumnie werzyć – rozumnie poznawać*, w: Jan Paweł II *Fides et ratio. Tekst i komentarze*, red. tenże, Lublin 2003, s. 272-274.

³⁶ Tamże.

³⁷ Por. KKK 517-518.

³⁸ Por. KKK 520-521.

Wyrazem Jego rozumnej służby Bożej jest całe życie przeżyte w doskonałym posłuszeństwie Ojcu, a jego kulminację, czyli wydanie się na śmierć, należy interpretować jako akt najwyższej wolności, którą podejmuje w swoim ludzkim sercu miłość Ojca do ludzi³⁹.

Temat ofiary duchowej wiernych obecny jest w *Katechizmie Kościoła katolickiego* w kontekście moralności chrześcijańskiej. Życie moralne człowieka wierzącego jest tożsame z kultem duchowym i jest ściśle związane z Ofiarą eucharystyczną. Składanie swojego ciała „na ofiarę żywą, świętą, Bogu przyjemną” (Rz 12, 1) dokonuje się w Kościele, w Ciele Chrystusa, którego wierni są członkami i w komunii z Ofiarą Chrystusa w Nim nieustannie składaną. *Katechizm* przypomina, że w liturgii, a zwłaszcza podczas celebracji sakramentów świętych, modlitwa i nauczanie łączą się z łaską Chrystusa, by umacniać i oświecać działanie chrześcijańskie. Zarówno życie moralne, jak i całość życia chrześcijańskiego mają swoje źródło i szczyt w Ofierze eucharystycznej⁴⁰. Warunkiem prawdziwości każdej ofiary zewnętrznej jest jej uwewnętrznienie, które ma być wyrazem ofiary duchowej. Jedyną doskonałą ofiarą jest Ofiara życia i śmierci Chrystusa złożona w całkowitym oddaniu się miłości Ojca za zbawienie świata raz na zawsze na krzyżu. Sam Chrystus podczas ziemskiego życia piętnował tylko zewnętrzny kult, który nie miał związku z wewnętrznym zaangażowaniem i miłością bliźniego (zob. Mt 9, 13; 12, 7). Tylko połączenie wewnętrznych ofiar wiernych z doskonałą Ofiarą Chrystusa może życie człowieka uczynić ofiarą miłą Bogu⁴¹. Z powyższego nauczania wynika, że wierni są zobowiązani do składania duchowych ofiar przez samą przynależność do Chrystusa i Jego Kościoła. Ich życie ma się stawać nieustannie żywą ofiarą miłą Bogu, a duchowe ofiary składane w łączności z Chrystusem podczas uobecniania Jego Ofiary w Eucharystii mają nadawać sens ich chrześcijańskiej egzystencji. Rozumna służba Boża według nauczania Katechizmu to kult uwewnętrzniony, przyjęty i sprawowany z pełną akceptacją i świadomością, co znaczy składać Bogu Ofiarę żywą.

Rozumna służba Boża, a więc składanie Bogu ofiary żywej, oznacza świadome szukanie woli Bożej i podporządkowanie jej całego życia chrześcijanina. Wynika ona i jest wyrazem głębokiego zjednoczenia z Bogiem i ludźmi, którzy żyją obok, w wielkiej rodzinie ludzkiej i w Kościele. Bez żywej więzi z braćmi i dziecięcej ufności Ojcu świadome życie dla Boga nie byłoby możliwe. Duchowa ofiara zakłada bowiem więź z Bogiem i jednocześnie ją pogłębia. Zakłada także więź z braćmi i proporcjonalnie do stopnia zażyłości oraz więzi z Bogiem również ją pogłębia. Twierdzi się, że ofiary w religiach pierwotnych były wyrazem pragnienia zjednoczenia się z bóstwem. Natomiast chrześcijańska ofiara duchowa z owego zjednoczenia z Bogiem już wypływa i prowadzi do jeszcze głębszej komunii⁴².

³⁹ Por. KKK 606-609.

⁴⁰ Por. KKK 2031.

⁴¹ Por. KKK 2100.

⁴² Por. B. Migut, *Eklezjotwórczy charakter...*, s. 20.

5. Nauczanie Josepha Ratzingera – Benedykta XVI

Naukę o rozumnej służbie Bożej i znaczenie tego terminu podejmuje w swoim nauczaniu również Benedykt XVI. Papież stwierdza, że ten nowy kult chrześcijański obejmuje każdy aspekt ludzkiej egzystencji i ją przemienia. Ów nowy kult ma być składany Bogu w każdym akcie życia chrześcijanina. Eucharystia bowiem, która angażuje ludzką rzeczywistość wierzącego w jej codziennej konkretności, umożliwia stopniowe, dzień po dniu, przemienianie człowieka powołanego przez łaskę na obraz Syna Bożego (por. Rz 8, 29-30). Nie ma bowiem niczego, co autentycznie ludzkie, a więc myśli, uczuć, słów i czynków, które nie znalazłyby w Eucharystii stosownej formy dla przeżycia ich w pełni. Tu właśnie objawia się cała antropologiczna wartość radykalnej nowości przyniesionej przez Chrystusa w Eucharystii⁴³.

Prawdziwy kult oddawany Bogu nie może być ograniczony do prywatnego momentu, własnego chwilowego przeżycia, ale ze swej natury zmierza do przeniknięcia każdego aspektu rzeczywistości człowieka. Tak przeżywany i składany nowy kult, Bogu przyjemny, staje się sposobem przeżywania wszystkich okoliczności życia człowieka wierzącego, gdyż jest doznawany w kontekście więzi z Chrystusem jako ofiara składana Bogu⁴⁴. Dalej papież, odwołując się do św. Ignacego Antiocheńskiego, podejmuje refleksję na temat życia chrześcijanina na sposób dnia Pańskiego (*iuxta dominicam viventes*). Określenie to pokazuje związek pomiędzy uczestnictwem w celebracji Eucharystii, a chrześcijańską egzystencją w jej codzienności. Sprawowanie Eucharystii w pierwszy dzień tygodnia, celebrowanie zmartwychwstania Chrystusa, jest znakiem, który określa kształt egzystencji odnowionej w spotkaniu z Chrystusem. Chrześcijanin uczestniczący we Mszy Świętej doświadcza radykalnej nowości przyniesionej przez Chrystusa. Niedziela jest szczególnym dniem, w którym odnajduje on eucharystyczną formę swojej egzystencji i dzięki niej jest stale wzywany, by żyć. Oznacza to, że żyje w świadomości wyzwolenia przyniesionego przez Chrystusa, a swoje życie realizuje jako ofiarę składaną Bogu z samego siebie. Zwycięstwo, które dokonało się w Chrystusie, i z którego czerpie chrześcijanin w Eucharystii, ma stawać się dostępne wszystkim ludziom poprzez odnowione wewnętrznie postępowanie, a więc zgodne z wolą Boga przyjętą i uwewnętrznioną⁴⁵.

Papież przypomina, że prawdziwie autentyczne życie chrześcijańskie kształtowane mocą Eucharystii jest możliwe jedynie wtedy, gdy wierzący uznają przykazanie niedzielnego świętowania jako źródło autentycznej wolności. Życie wiarą, rozumna służba Boża, czyli składanie

⁴³ Por. SC 71.

⁴⁴ Por. tamże.

⁴⁵ Por. SC 72; por. W. Wołyniec, *Eucharystia w adhortacji Sacramentum Caritatis Benedykta XVI*, w: *Eucharystia - tradycja czy teraźniejszość?*, red. W. Irek, Wrocław 2008, s. 105-114.

siebie i swoich codziennych przeżyć w ofierze Bogu jest zagrożone, jeśli nie odczuwa się pragnienia uczestnictwa w celebracji eucharystycznej, w której sprawuje się pamiątkę zwycięstwa Chrystusa. Eucharystia jest nakazem dobrze ukształtowanego sumienia i jednocześnie to sumienie nieustannie kształtuje. Ze świętowania niedzieli wypływa sens chrześcijańskiej egzystencji oraz nowy sposób przeżywania czasu, więzi, pracy, życia oraz śmierci⁴⁶. Chrześcijanin uczestniczący w sprawowaniu Mszy Świętej pośród braci i siostr odnajduje w dniu Pańskim również wspólnotowy wymiar swej własnej odkupionej egzystencji. Przyjmowanie w Komunii Ciała i Krwi Chrystusa jest pogłębieniem przynależności człowieka do Boga, ale zawsze ma także wymiar komunii z braćmi. Eucharystyczny wymiar chrześcijańskiej egzystencji jest bez wątpienia także wymiarem kościelnym i wspólnotowym, który jest nieustannie ożywiany celebracją Eucharystii⁴⁷.

Papież zwraca uwagę na konieczność głębszego zrozumienia przez wiernych relacji pomiędzy Eucharystią i codziennym życiem. Duchowość eucharystyczna nie może ograniczać się jedynie do samego tylko uczestnictwa we Mszy Świętej i pobożności wobec Najświętszego Sakramentu. Widoczne skutki sekularyzacji powodują rozłączne traktowanie pobożności i życia. Zachęcają do traktowania wiary, sprawowanych misteriiów i wynikających z nich zobowiązań jako rzeczywistości czysto prywatnej, niemającej wpływu na codzienne życie. Tymczasem przyjęcie Chrystusa, Jego wejście w historię konkretnego człowieka i całych społeczeństw prowadzi do odnowienia życia. Dlatego Eucharystia, która jest źródłem i szczytem życia i misji Kościoła, musi owocować duchowością, życiem według Ducha (por. Rz 8, 4n; Ga 5, 16.25). Nowy, duchowy kult, do którego zachęca św. Paweł niesie ze sobą konieczność przemiany sposobu życia i myślenia. Integralną częścią eucharystycznej formy życia, owego nowego kultu jest odnowienie mentalności i całego sposobu postępowania⁴⁸.

O istocie nowego kultu i miejscu liturgii w życiu chrześcijańskim pisze Ratzinger także w *Duchu liturgii*. Analizując wyjście Izraelitów z niewoli egipskiej, mówi o dwóch celach Bożej interwencji w historię Narodu Wybranego. Pierwszym jest osiągnięcie Ziemi Obiecanej dającej wolność i niezależność. Oprócz niego wielokrotnie pojawia się jeszcze cel drugi, który jak poskreśla Ratzinger, staje się głównym i podstawowym powodem wyjścia Izraelitów z Egiptu. Jest nim uwielbienie Boga, którego sposób On sam określa. Można powiedzieć, że jest to nowy kult. Ziemia

⁴⁶ Por. SC 73.

⁴⁷ Por. SC 76; por. Cz. Krakowiak, *Eucharystia – centrum świętowania niedzieli*, „Łomżyńskie Wiadomości Diecezjalne” 67(2005) nr 4, s. 182-204; por. S. Hartlieb, *Celebracja Eucharystii niedzielnej źródłem życia wspólnoty parafialnej*, „Roczniki Teologiczne” 43 (1996) z. 6, s. 203-211.

⁴⁸ Por. SC 77; por. B. Migut, *Duchowość eucharystyczna jako duchowość komunii*, *Roczniki Liturgiczno-Homiletyczne* 3 (59) 2012, s. 81-90.

dana Izraelowi nie jest jedynie nowym autonomicznym państwem, ale miejscem posłuszeństwa, gdzie pełni się wolę Bożą. Zawarte na Synaju Przymierze przekazane ludowi przez Mojżesza objawia wolę Boga zawartą w dziesięciu świętych słowach i przybiera konkretną postać w szczegółowo określonej formie kultu. Nową liturgią sprawowaną przez Izraelitów jest oddawanie czci Bogu w sposób zgodny z Jego wolą. Nieodłączną częścią wielbienia Boga staje się również życie zgodne z Jego wolą. Rzeczywistym oddawaniem chwały Bogu jest człowiek żyjący autentycznym życiem, które jest takim dopiero wówczas, kiedy o jego kształcie decyduje wpatrywanie się w Boga i odczytywanie Jego woli⁴⁹.

Ukonstytuowanie się nowego Ludu Bożego dokonało się na Synaju nie tylko przez normy dotyczące nowego kultu, ale również przez obszerny kodeks praw regulujący całe życie nowej wspólnoty. W synajskim porządku prawnym nierozzerwalnie przeplatają się ze sobą trzy aspekty: kult, prawo i etos. W porządku tym widać wyraźnie, że kult rozumiany w całej swej głębi jest czymś więcej niż tylko działaniem liturgicznym. Obejmuje on rzeczywistość całego życia ludzkiego podporządkowanego uwewnętrznionemu prawu Bożemu, życia zgodnego z wolą Boga przyjętą w wolności. Oddawanie czci Bogu, czyli należyty i prawidłowy sposób sprawowania nowego kultu polegającego na wewnętrznie przyjętym posłuszeństwie prawu Bożemu, jest konstytutywny dla poprawnej egzystencji człowieka w świecie⁵⁰. Ratzinger zwraca uwagę także na to, że człowiek nie może być twórcą kultu. Rzeczywista liturgia zakłada, że to sam Bóg odpowiada człowiekowi i pokazuje, jak należy Go czcić. Do istoty liturgii należy jej ustanowienie. Nie może to być produkt wyobraźni człowieka, jego własnej kreatywności, bo wówczas równałby się zwykłej autoafirmacji. Nowy kult, rozumna służba Boża zakłada konkretnego Adresata, który daje się poznać, ukazuje się i w ten sposób nadaje kierunek egzystencji człowieka⁵¹.

Jeszcze raz Ratzinger, już jako Benedykt XVI, podejmuje refleksję nad tekstem św. Pawła o rozumnej służbie Bożej, przemawiając w Rzymskim Wyższym Seminarium Duchownym. Papież w odniesieniu do Rz 12, 1 mówił o jedności życia chrześcijańskiego i liturgii. Nie może być ona pojmowana jako ceremonia, lecz jako liturgia, która ostatecznie staje się życiem. Cały człowiek, w swoim cielesnym i ze swoim ciałem, powinien być liturgią. Ofiara Chrystusa, która zastępuje wszystkie inne ofiary i włącza człowieka w jedność z Ciałem Chrystusa, staje się źródłem owej nowości pojmowania kultu. Włączone w Ofiarę Chrystusa i zjednoczone z Nim ciało człowieka staje się chwałą Bożą, staje się liturgią. Benedykt XVI stwierdził, że oddanie Bogu całego siebie na ofiarę żywą i skuteczną pozwala, by cała ludzka życiowa aktywność była Bogiem pobudzana, Jemu oddawana

⁴⁹ Por. J. Ratzinger, *Duch liturgii*, w: *Joseph Ratzinger. Opera Omnia. Teologia Liturgii*, Lublin 2012, s. 27-30.

⁵⁰ Por. tamże, s. 30-32.

⁵¹ Por. tamże, s. 32-33.

i w Nim zanurzona. Tym samym cała ludzka działalność przestaje być już tylko autonomicznym działaniem człowieka, a staje się działaniem z Bogiem. Oczywiście nie chodzi tu jedynie o jakąś powierzchowność, nawet o zjednoczenie wszystkich swoich myśli z Bogiem, ale o prawdziwe przeniknięcie całego życia człowieka przez rzeczywistość Bożą tak, aby stawało się ono liturgią⁵².

Stary Testament i filozofia grecka przygotowywały według papieża nową definicję kultu, która zrealizowała się i osiągnęła swoją pełnię w liturgii chrześcijańskiej, czego wyrazem są słowa św. Pawła z Rz 12, 1. W Starym Testamencie do głosu dochodzi przekonanie, że chwałą Boga jest sam człowiek i jego nieskazitelne życie jako wyraz rozumnej służby a nie ofiary z kozłów i cielców (por. Ps 50, 13-15. 23). Podobnie i filozofia grecka dochodzi do wniosku, że jedynie *logos*, rozum, a nie rzeczy materialne składane na ofiarę, staje się prawdziwym uwielbieniem Boga. Rolą człowieka odpowiednio pojmującego rozumną służbę Bożą jest zjednoczenie się z Logosem, Wcielonym Słowem, który gromadzi ludzi w Swoim Ciele i jako członek tego Ciała uzdalnia do prawdziwego kultu i uwielbienia Boga wraz z Nim. Wówczas wychwalanie Boga przestaje być jedynie słowem czy działaniem, a staje się udziałem całego życia człowieka, swoistego rodzaju Bożą liturgią⁵³.

Zakończenie

Cała ekonomia zbawienia, począwszy od stworzenia świata i prowadzona przez Boga mimo grzechu poprzez historię Izraela, osiąga swój szczyt w Ofierze Chrystusa, który przybył na świat, by dać ludziom życie wieczne. Ten dar samego Boga jest dostępny, spełnia się i dokonuje dla wszystkich pokoleń w rzeczywistej i całkowitej obecności, która powstaje podczas sprawowania Eucharystii. Tym samym Eucharystia odtwarza, czyni obecnym tu i teraz w historii zdarzenie jedyne i spełnione raz na zawsze w Osobie i dziele Jezusa Chrystusa. Celem owego odtwarzania odkupienia w sakramencie, rzeczywistej obecności Boga i łaski Chrystusa, jest tworzenie nowego życia w człowieku, który pełniąc rozumną służbę Bożą, otwiera całą swoją istotę na przyjęcie daru odkupienia. Substancją obrzędu liturgicznego jest historyczne życie Chrystusa wydawane obecnie i rzeczywiście chrześcijanom, aby nim żyli i odtwarzali je we wszystkich odmianach, miejscach i realiach swej egzystencji. Właśnie w tym sensie, w prawdziwie rozumnym i zaangażowanym uczestnictwie ochrzczonych w misterium Eucharystii można odczytać słowa św. Pawła o wydawaniu całego siebie na ofiarę żywą, świętą i Bogu przyjemną⁵⁴.

⁵² Benedykt XVI, *Lectio divina w Rzymskim Wyższym Seminarium Duchownym* (15 lutego 2012), "L'Osservatore Romano" 33 (2012), nr 4, s. 26.

⁵³ Tamże, s. 26-27.

⁵⁴ Por. M. Sales, *Eucharystia źródłem i istotą życia chrześcijańskiego*, w: *Eucharystia*, red. P. Góralczyk i inni, Poznań-Warszawa 1986, s. 295-296.

Streszczenie

Uczestnicząc we Mszy Świętej, słyszymy wezwanie celebransa: „Módlcie się, aby moją i waszą ofiarę przyjął Bóg Ojciec wszechmogący”. Czym jest ofiara, którą składa się Bogu podczas Eucharystii? Św. Paweł w Liście do Rzymian mówi o rozumnej służbie Bożej, która jest istotą życia chrześcijanina. Składanie ofiary czci, miłości i posłuszeństwa Bogu dokonuje się w codziennym życiu i powołaniu każdego człowieka wierzącego. Odkrycie tej prawdy pozwoli w duchu wiary spojrzeć na podejmowany trud, wyrzeczenia i składać swoje życie jako ofiarę żywą, świętą, Bogu przyjemną.

Słowa kluczowe: Ofiara, Eucharystia, Msza Święta, liturgia, powołanie

Title: Participation in the Liturgy and the Daily Life of the Christian as an Expression of the Reasonable Service of God

Summary

As we attend Mass, we hear the celebrant's exhortation, "Pray that my sacrifice and yours may be acceptable to God, the almighty Father." What is the sacrifice that is offered to God during the Eucharist? St. Paul, in the Epistle to the Romans, speaks of the spiritual worship, which is the essence of the Christian's life. The offering of honor, love and obedience to God is done in the daily life and vocation of every believer. Discovering this truth will allow one to look in the spirit of faith at the toil undertaken, the sacrifices made, and to offer one's life as a living sacrifice, holy, acceptable to God.

Key words: Sacrifice, Eucharist, Mass, liturgy, vocation

Bibliografia

- Pius XII, Encyklika *Mediator Dei et hominum*, 20 listopada 1947 roku, Wyd. pol. Warszawa: Wydawnictwo Te Deum 2010.
- Katechizm Kościoła katolickiego*, Poznań 1994, Wyd. drugie poprawione 2002.
- Joseph Ratzinger, *Opera Omnia. Teologia Liturgii*, Wydawnictwo KUL Lublin 2012.
- Sobór Watykański II. Konstytucje – Dekrety – Deklaracje*, Poznań 1968.
- Bajda J., *Teologia rodziny w Familiaris consortio*, w: *Jan Paweł II Familiaris consortio. Tekst i komentarze*, (red.) T. Styczeń, Lublin 1987, s. 143-156.
- Derdziuk A., *Eucharystyczny wymiar życia społecznego*, w: *Eucharystia dar Chrystusa dla Kościoła posłanego do świata*, (red.) J. Nagórny, J. Gocko, Lublin 2006, s. 75-89.

- Florkowski E., *Istota Mszy św. według encykliki liturgicznej Piusa XII: „Mediator Dei”*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 1 (1948), s. 72-78.
- Hałas S., *Pierwszy List św. Piotra. Wstęp. Przekład z oryginału. Komentarz*, Częstochowa 2007.
- Hartlieb S., *Celebracja Eucharystii niedzielnej źródłem życia wspólnoty parafialnej*, „Roczniki Teologiczne” 43 (1996) z. 6, s. 203-211.
- Jankowski A., Romaniuk K., Stachowiak L., *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, Poznań – Warszawa 1975.
- Jarmoch E., *Nauczanie społeczne Jana Pawła II*, w: *Człowiek darem i tajemnicą w nauczaniu Jana Pawła II*, (red.) tenże, J. Jaroń, H. Piluś, Siedlce 1999, s. 185-294.
- Kraskowiak Cz., *Eucharystia – centrum świętowania niedzieli*, „Łomżyńskie Wiadomości Diecezjalne” 67(2005) nr 4, s. 182-204.
- Krąpiec M. A., *Czytając encyklikę Fides et ratio. Rozumnie wierzyć – rozumnie poznawać*, w: *Jan Paweł II Fides et ratio. Tekst i komentarze*, red. Tenże, Lublin 2003, s. 269-282.
- Kwiatkowski D., *Udział wiernych w modlitwie eucharystycznej*, w: *Modlitwy eucharystyczne Mszału Rzymskiego. Dzieje - teologia - liturgia*, (red.) H. Sobeczko, Opole 2005, s. 93-112.
- Mielcarek K., *Kapłaństwo powszechne według 1 P 2,1-10*, w: *Od Melchizedeka do Jezusa Arcykapłana*, (red.) D. Dziadosz, Lublin 2010, s. 271-275.
- Migut B., *Duchowość eucharystyczna jako duchowość komunii*, „Roczniki Liturgiczno-Homiletyczne” 3 (59) 2012, s. 81-90.
- Migut B., *Eklezjotwórczy charakter Eucharystii jako ofiary*, „Seminare” 23 (2006), s. 11-28.
- Sales M., *Eucharystia źródłem i istotą życia chrześcijańskiego*, w: *Eucharystia*, (red.) P. Góralczyk i inni, Poznań-Warszawa 1986, s. 295-305.
- Schenk W., *Eucharystia Chrystusa i Kościoła*, Kraków 1982.
- Wojtyła K., *Miłość i odpowiedzialność*, Lublin 1960.
- Wołyniec W., *Eucharystia w świetle listu pasterskiego Jana Pawła II „Dominicae cenae”*, „Świdnickie Studia Teologiczne” 2 (2005) nr 2, 109-119.
- Wołyniec W., *Eucharystia w adhortacji Sacramentum Caritatis Benedykta XVI*, w: *Eucharystia - tradycja czy teraźniejszość?*, (red.) W. Irek, Wrocław 2008, s. 105-114.
- Wróbel J., *Życie od Boga i dla Boga*, w: *Jan Paweł II Evangelium vitae. Tekst i komentarze*, (red.) T. Styczeń, J. Nagórny, Lublin 1997, s. 177-208.